WIADOMOŚCI PARAZYTOLOGICZNE
T. 48 (4) 2002: 457–458

RECENZJE

T. Pojmańska, D. Cielecka: Tasiemce (Cestoda) związane ze środowiskiem wodnym. Łódź 2001, Wydawnictwo Uniwesytetu Łódzkiego 383 ss.

Prezentowana publikacja została wydana w serii „Fauna słodkowodna Polski", która ukazuje się pod patronatem Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego i dotyczy zwierząt bezkręgowych i kręgowych związanych ze środowiskiem wodnym. Seria ta ukazuje się od 1935 r. i dotychczas opublikowano kilkanaście zeszytów, a omawiana książka ukazała się jako zeszyt 33.

Publikacja dotyczy interesującego autorki dotychczasowego stanu wiedzy na temat tasiemców występujących u bezkręgowców i kręgowców związanych ze środowiskiem wodnym (głównie słodkowodnym) w Polsce. Zasadniczym plusem tego opracowania, które należy traktować jako monografię, jest fakt zebrania rozproszonych informacji o tasiemcach na temat morfologii, anatomii, biologii, ekologii, taksonomii oraz ich występowania w różnych rejonach geograficznych świata i Polski w jedną całość. Dotychczas tych wiadomości trzeba było szukać w różnego rodzaju opracowaniach np. podręcznikach, kluczach, katalogach itp.

Książka składa się z kilku części, których treść, celem bliższej informacji, warto omówić.

Wstęp. We wstępie autorki omawiają ogólnie gromadę tasiemce, należącą do typu płazińce i liczącą około 4000 gatunków. Tasiemce jako pasożyty związane są ze środowiskiem przez swoich żywicieli, w których przechodzą rozwój – larwalny w żywicielach pośrednich (bezkręgowcach i kręgowcach) i rozwój postaci dorosłych w żywicielach ostatecznych (głównie kręgowcach). Te ogólne informacje rozpatrują jako naturalny układ pasożyt – żywiciel istniejący w biocenozie.

Część ogólna. W tej części autorki omawiają morfologię, anatomię, biologię oraz stanowisko systematyczne tasiemców na podstawie poglądów różnych badaczy. Same autorki przyjęły podział gromady tasiemców na rzędy, wzorując się na pracy „Keys to Cestode parasites of Vertebrates" Khalil i wsp. 1994. Z 12 wymienionych rzędów szczegółowo opracowały 5, których przedstawicieli notowano w Polsce. Są to: *Caryopyllidea, Spatebothriidea, Pseudophyllidea, Proteocephalidea i Cyclophyllidea.*

Omówiono również pochodzenie, ewolucję oraz ekologię tasiemców w świetle najnowszych badań, a także metabolizm tasiemców co wkracza już w zagadnienia fizjologii zwierząt i jest cennym uzupełnieniem tej publikacji.

W tej części zawarto ponadto informacje dotyczące techniki zbierania, konserwowania i przygotowania preparatów mikroskopowych z tasiemców.

Uważam, iż dla młodych badaczy te informacje są szczególnie przydatne, tym bardziej, ze autorki prowadziły przez wiele lat badania samodzielne w terenie i mają duże doświadczenie w tej dziedzinie.

Kończąc część ogólną autorki informują czytelnika o stanie poznania tasiemców Polski. Moim zdaniem jednak w części ogólnej wskazane byłoby historycznie wyczerpujące omówienie badań nad tasiemcami występującymi u żywicieli związanych ze środowiskiem wodnym – zarówno słodkowodnym jak i słonowodnym. W tym układzie bowiem umknęły cytowane w piśmiennictwie np. badania Janiszewskiej, Kowalewskiego, Markowskiego.

Część szczegółowa. Jest najobszerniejszą częścią publikacji. Zawarty tu materiał jest uporządkowany wg już wcześniej wspomnianego opracowania Khalila i wsp. 1994. Omówiono 167 gatunków tasiemców zarejestrowanych w Polsce w ciągu 20 w. Opisując gatunki przyjęto następujący schemat: wprowadzenie we właściwy opis poprzedza klucz do oznaczania rzędów, rodzin i rodzajów z jednoczesną charakterystyką tych grup taksonomicznych. W kluczu do oznaczania gatunków wymienione są jednostki notowane w Polsce. W opisie poszczególnych gatunków uwzględniono budowę postaci dorosłej oraz rozwój na podstawie badań prowadzonych w Polsce lub na podstawie informacji z piśmiennictwa. Ponadto autorki podają dane o występowaniu tych gatunków u żywicieli w świecie i Polsce. Informacje te, zebrane w całość, mają wartość monograficzną.

Słowniczek ważniejszych terminów. W tej części uwzględniono najważniejsze terminy używane w tekście, tak że treść publikacji jest dostępna nie tylko dla parazytologów, ale także dla każdego biologa i stanowi wartość dydaktyczną dla studentów – których program studiów obejmuje parazytologię.

Wymienione wyżej części świadczą, iż jest to cenna książka o dużym ładunku wiedzy, oparta na kilkudziesięciu pracach krajowych i zagranicznych cytowanych w części 6. Szkoda jednak, iż nie uwzględniono wszystkich badań publikowanych w Polsce w ostatnich latach 20 w. Dane te uzupełniłyby publikacje już wydane np. Katalogi Fauny Polski, co jest o tyle istotne, że nowe opracowania i ich wydania w obecnych warunkach ekonomicznych nie prędko mają szansę na realizację.

Książkę zamyka część 7 – skorowidz nazw łacińskich i polskich żywicieli ostatecznych, niestety bez skorowidza dla żywicieli pośrednich, oraz część 8 - skorowidz łacińskich nazw taksonomicznych.

Książkę wydrukowano na dobrym papierze, odznacza się ona staranną szatą graficzną i zawiera dobre ilustracje poglądowe (172 rysunki) ułatwiające percepcję omówionego materiału. Przystępna cena – 40 zł – powinna zachęcić szczególnie młodych badaczy do jej kupna. Książkę można nabyć (zamówić) w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego, ul. Stefana Jaracza 34, 90-262 Łódź, skr. poczt. 376.

Teresa Sulgostowska